

Ophavsretlige udfordringer ved brug af AI til projektering

Kristian Skovgaard Larsen
Partner, LL.M.

Laura Bjørnkjær Weibel
Advokat, Senior Associate

Peder Bjørnskov Mynster
Legal Trainee

Kunstig intelligens (AI) har med lynets hast gjort indtog i såvel den kunstneriske som den kommercielle verden. Ved projektering af byggerier anvendes AI-teknologi i stigende grad som en hjælp ved frembringelsen af projektmateriale, herunder ved frembringelsen af f.eks. arkitekttegninger og tekniske tegninger. I kølvandet af dette opstår bl.a. en række ophavsretlige samt entrepriseretlige problemstillinger: Kan der opnås ophavsretligt beskyttelse af projektmateriale, som frembringes ved hjælp af AI? Hvem tilkommer denne ophavsret? Hvad er de entrepriseretlige konsekvenser, hvis det er aftalt, at bygherren overtager rettighederne til projektmateriale ved aflevering, men projektmateriale ikke er ophavsretligt beskyttet? Denne artikel vil blandt andet forsøge at give svar på disse spørgsmål.

Kan AI-genererede frembringelser opnå ophavsretlig beskyttelse?

Det er fortsat uafklaret i dansk ret, om AI-genererede frembringelser kan opnå ophavsretlig beskyttelse. Hverken lovgivning eller retspraksis har endnu adresseret spørgsmålet direkte. Da AI med alt sandsynlighed er kommet for at blive, og da teknologien fortsat er i rivende udvikling, synes det blot endnu mere presserende at få afklaret retsstillingen. I den forbindelse har kulturministeren da også nedsat en ekspertgruppe, der skal "[...] beskrive de udfordringer, kunstig intelligens medfører for det ophavsretlige økosystem og komme med anbefalinger til mulige løsninger." [1] Ekspertgruppen skal afrapportere i vinteren 2024/2025. Det synes sandsynligt, at

ekspertgruppens arbejde vil føre til nye bestemmelser i ophavsretsloven, som vil adressere problemstillingen mere direkte. Indtil da er vi henledt til at søge vejledning i de nugældende ophavsretlige regler.

Det følger af ophavsretslovens § 1, stk. 1, at *"Den, som frembringer et litterært eller kunstnerisk værk, har ophavsret til værket [...]"*. Heri ligger dels en betingelse om, at der skal være tale om en frembringelse inden for det litterære eller kunstneriske område samt en betingelse om, at frembringelsen skal have originalitet. Det er uproblematisk at fastslå, at meget af projekt materialet til et byggeri, værende f.eks. arkitekttegninger og tekniske tegner, kan henregnes som et litterært eller kunstnerisk værk i henhold til ophavsretsloven. Det følger herunder af ophavsretslovens § 1, stk. 2, at tekniske tegninger henregnes som et litterært værk.

Betingelsen om, at frembringelsen skal have originalitet – det såkaldte originalitetskrav – indebærer straks flere udfordringer i relation til AI-genereret indhold. Det følger af originalitetskravet, at værket skal kunne henføres til en eller flere personer, der har truffet kreative valg. Ophavsretten omfatter således kun menneskeskabte frembringelser. Det lader sig ikke nemt besvare, om AI-genereret indhold kan anses for menneskeskabt. På den ene side kan det siges, at frembringelser skabt ved hjælp af AI-teknologi kan nyde ophavsretligt beskyttelse, hvis AI-teknologien kun har været brugt som et hjælp værktøj, og brugeren selv har truffet kreative valg. Omvendt kan det siges, at frembringelser skabt helt uden menneskelig indblanding ikke opfylder originalitetskravet, og dermed ikke kan udgøre et værk, som kan nyde ophavsretligt beskyttelse. Centralt for vurderingen bliver derfor, om brugeren af AI-programmet har truffet egne, kreative valg som led i frembringelsen. Brugeren kan f.eks. sætte sit personlige præg på værket ved at komme med præciserende input og rettelser, herunder til- og fravælge forskellige fremkaldelsesteknikker, stilarter og andre teknisk-kreative valg. Det afgørende er således, om der ved frembringelsen er sket en eller anden form for menneskelig intervention, herunder f.eks. udvælgelse. Så længe, at frembringelsen ikke udelukkende er skabt ved hjælp af AI, og menneskelig intervention dermed har påvirket frembringelsen, kan disse frembringelser nyde ophavsretligt beskyttelse. [2]

I relation til brug af AI ved projektering betyder det altså, at den projekterende godt kan få ophavsret til projekt materialet, hvis man i forbindelse med frembringelsen heraf f.eks. har "fodret" algoritmen med specifikke oplysninger, ønsker, ændringsforslag m.v.

Hvem tilkommer ophavsretten?

Én ting er, om AI-genererede frembringelser kan nyde ophavsretligt beskyttelse. Som anført ovenfor må dette spørgsmål i mange henseender besvares bekræftende. Noget andet er, hvem denne ophavsret tilkommer. Tilkommer ophavsretten udvikleren af AI-programmet eller brugeren af programmet? Svarene på disse spørgsmål er ikke entydige.

Som nævnt i forrige afsnit, kan brugeren af AI-programmet opnå ophavsretlig beskyttelse af frembringelser, hvis brugeren selv har intervenseret i skabelsesprocessen. At ophavsretten vil tilkomme brugeren af programmet, må også kunne betragtes som den praktiske hovedregel.

Som undtagelse hertil er den mulighed, at udvikleren af AI-programmet kan have ophavsret til det indhold, som programmet frembringer. Det er et grundprincip inden for ophavsretten, at ophavsret forudsætter en rimelig direkte forbindelse mellem værket og ophavspersonen. Om udvikleren af AI-programmet får ophavsretten afhænger derfor af, i hvilket omfang udvikleren er i stand til at forudse og kontrollere, hvordan AI-programmets

frembringelser ender med at se ud. Nogle AI-programmer kan være indrettet således, at brugerens aktivitetsmuligheder er begrænset i så høj grad, at man godt kan kontrollere og forudse programmets frembringelser ret præcist. I de tilfælde kan den, som har udviklet AI-programmet, have ophavsret til de frembringelser, der kommer ud af det. Der findes dog allerede en lang række AI-programmer, der giver brugeren så mange valgmuligheder, at udvikleren ikke kan forudsige eller styre, hvilke værker brugeren skaber. Hvis disse programmer anvendes - hvilket primært er tilfældet - har udvikleren bag programmet utvivlsomt ikke ophavsret til de frembringelser, der kommer ud af det.

Kan AI-genererede værker krænke andre værker?

Når AI-programmer bruges til frembringelsen af nye værker, består der en risiko for, at disse nye værker har en meget stor, slående lighed med andre beskyttede værker. Dette skyldes, at AI-programmerne er blevet "fodret" med en kæmpe mængde (ophavsretligt beskyttet) materiale som led i træningen af programmerne. Det kan således ske, tilsigtet eller utilsigtet, at værker skabt med AI-programmer krænker tredjemands (ophavs)rettigheder.

Normalt er det dog sådan, at AI-programmerne frembringer værker, som ikke er eksakte kopier af eksisterende værker. Dette hænger igen sammen med brugerens talrige muligheder for at influere skabelsesprocessen. I denne situation, som allerede med den nuværende teknologi må anses for mest forekommende, udgør brugen af AI-programmer til frembringelsen af nye værker ikke en krænkelse af tredjemands (ophavs)rettigheder.

Når dét er sagt, skal brugeren af AI-programmer være opmærksom på, at det er brugeren, som har ansvaret for, at det AI-genererede værk ikke krænker tredjemands rettigheder. Brugeren bør derfor være varsom, hvis han anvender AI-genererede værker kommercielt, idet han i værste fald kan risikere at blive mødt med krav om f.eks. erstatning for krænkelse tredjemands immaterielle rettigheder.

Entrepriseretlige udfordringer hvis projektmaterialer ikke er ophavsretligt beskyttet

De forrige afsnit har behandlet nogle centrale, ophavsretlige problemstillinger i relation til AI-genererede frembringelser. Svarene på disse ophavsretlige problemstillinger er væsentlige, da det har betydning for mange øvrige retsområder, herunder bl.a. entrepriseretten.

Som nævnt indledningsvist anvendes AI-programmer i stigende omfang af den projekterende til at udarbejde projektmaterialer. I totalentrepriskontrakter aftales det ikke sjældent, at totalentreprenøren indestår for, at bygherren overtager rettighederne til alt projektmateriale ved aflevering (eller hvis kontrakten bortfalder inden aflevering, f.eks. ved ophævelse som følge af entreprenørens konkurs). En sådan bestemmelse er særligt relevant i konkurssituationen af hensyn til bygherres færdiggørelse af projektet. Som berørt i afsnittene ovenfor, består der imidlertid en risiko for, at den projekterende ikke opnår ophavsret til projektmateriale, som er frembragt ved hjælp af AI. Det ses også, at den projekterende selv på forhånd fraskriver sig ophavsretten til materialet, når AI benyttes. Begge disse tilfælde fører til en situation, hvor totalentreprenøren/rådgiverne ikke kan opfylde en forpligtelse om at overdrage rettighederne til projektmaterialer, idet de netop ikke selv har rettighederne til at begynde med.

Som bygherre er det selvsagt yderst vigtigt at være opmærksom på denne situation allerede ved udformningen af kontraktgrundlaget. Det kan i den forbindelse være relevant for bygherre, at der i entreprisekontrakten evt. indsættes en forpligtelse for totalentreprenøren (eller rådgivere) om, at de er forpligtet til at oplyse om, og i givet fald i hvilket omfang, de benytter AI. Hvis den projekterende bruger AI, bør det herunder klarlægges, om (ophavs)rettighederne til det pågældende projektmateriale derved fraskrives. Som anført i afsnittene ovenfor afhænger sidstnævnte dels af, hvilke AI-programmer der bruges, dels hvordan disse programmer bruges. En løsning kunne herunder være, at der i kontraktgrundlaget indsættes en garanti, hvor den projekterende erklærer, at de har fuld ret til at bruge og overdrage projektmateriale, og at brugen af AI ikke krænker tredjeparts rettigheder. Bygherre bør sikre sig, at den projekterende har de nødvendige rettigheder til at overdrage materialet, selvom AI anvendes.

Rådgivning

Har du brug for rådgivning i forbindelse med kontraktindgåelse inden for nybyggeri, er du velkommen til at række ud til vores advokater med speciale inden for entrepris og byggeri.

[1] *Kommissorium for ekspertgruppe om ophavsret og kunstig intelligens (kum.dk).*

[2] For yderligere beskrivelse se: *Peter Schønning: "Ophavsret til kunstværker skabt ved hjælp af kunstig intelligens" i U.2023B.220 og "Immaterielret" af Jens Schovsbo, Morten Rosenmeier og Clement Salung Petersen, 7. udgave, 2024, s. 76 ff.*

Fagområder Fast ejendom, Entreprise og byggeri
